

'Een boek over economie voor de
Breaking Bad-generatie.' - *The Times*

NARCO NOMICS

HOW TO RUN A DRUG CARTEL

HOE DRUGSORGANISATIES TE WERK GAAN

TOM WAINWRIGHT

Inhoud

Inleiding: Cartel Incorporated	7
1 De toeleveringsketen van cocaïne: het kakkerlakken-effect en de marge van 30 procent	15
2 Concurrentie of samenspel: waarom fuseren soms beter is dan moorden	37
3 De personeelsproblemen van een drugskartel: James Bond of Mr. Bean?	65
4 Public relations en de <i>Mad Men</i> van Sinaloa: waarom kartels maatschappelijk verantwoord ondernemen belangrijk vinden	93
5 Offshoring: de voordelen van zakendoen aan de Miskitokust	123
6 De kansen en gevaren van franchising: hoe de maffia heeft afgekeken bij McDonald's	147
7 Innoveren voor de wet uit: onderzoek en ontwikkeling in de sector designerdrugs	165
8 Online een lijstje bestellen: hoe e-commerce de klantenservice van drugsdealers heeft verbeterd	185
9 Diversifiëren naar nieuwe markten: van drugssmokkel naar mensensmokkel	213
10 De cirkel weer rond: waarom legalisering een bedreiging vormt voor de drugsbaronnen	239
Tot slot: Waarom economen de beste politieagenten zijn	267
Dankwoord	285
Noten	287
Over de auteur	303

Inleiding

CARTEL INCORPORATED

‘Beste reizigers, welkom in Ciudad Juárez. De lokale tijd is acht uur ’s ochtends.’ Het is een kille novemberochtend en we staan op een landingsbaan in de Mexicaanse woestijn. Een passagier van Inter-jet Flight 2283 friemelt zenuwachtig met een pakje dat verstopt zit in zijn sok. Hij is bang dat hij misschien iets vreselijk stoms heeft gedaan. Juárez, een drukke grensstad waar de dagen heet zijn en de nachten koud, is de belangrijkste toegangspoort voor cocaïne in de Verenigde Staten. De stad ligt tegen de metalen hekken van de grens met Texas aan, precies halverwege de Golf van Mexico en de Stille Oceaan, en is al heel lang een smokkelaarsoord: een plek waar buiten de wet om fortuinen worden gemaakt en gebroken door mensen met snelle auto’s die in protserige herenhuizen wonen. En een stad met heel grote, spectaculaire mausolea. De zenuwachtige passagier knippert met zijn ogen in de ochtendzon, loopt naar de terminal en ziet mariniers in camouflagepakken met bivakmutsen, die de uitgang bewaken. Die passagier is geen drugskoerier. Die passagier, dat ben ik.

In de terminal ga ik de eerste de beste toiletruimte binnen, sluit mezelf op in een hokje en haal het pakje tevoorschijn: een klein, zwart elektronisch apparaatje ongeveer zo groot als een sigarettenaansteker, met één knopje en een ledlampje. Het is me een paar dagen eerder in Mexico-Stad overhandigd door een beveiligingsadviseur die bang was dat de naïeve jonge *británico* tijdens zijn reis naar Juárez in de problemen zou komen. Het is mijn eerste

bezoek aan de stad, die onlangs tot de ‘meest moorddadige stad ter wereld’ is bestempeld, vanwege de huurmoordenaars van rivaliserende kartels die elkaar in de koloniale oude stad en de armoedige sloppenwijken achternazitten. Executies op klaarlichte dag, massagraven en creatieve nieuwe manieren om ledematen af te hakken beheersen de lokale kranten en televisiejournals. Met name nieuwsgierige journalisten hebben de neiging om te verdwijnen in kofferbakken, van top tot teen ingepakt in afplakband. Juárez is geen plek om risico te nemen. De adviseur heeft me uitgelegd dat ik bij aankomst het knopje van het apparaatje moet indrukken, wachten tot het lampje gaat branden en het dan in mijn sok verstoppen. Zolang het lampje brandt, kan hij volgen waar ik ben als ik mij niet meld, of in elk geval waar mijn rechterbeen is.

In het hokje haal ik het volgapparaat tevoorschijn en druk op het knopje. Ik wacht. Het lampje gaat niet aan. Verbaasd druk ik nog een keer. Niets. Ik tik erop, geef er een klap op en houd het knopje ingedrukt; een paar minuten probeer ik van alles om het apparaat aan de praat te krijgen, maar het lampje weigert te gaan knippen. Ten slotte stop ik het nutteloze ding weer terug in m’n sok, pak mijn spullen en waag mij voorzichtig op de straten van Ciudad Juárez. Het apparaatje doet het niet en ik sta er alleen voor.

• • •

Dit is het verhaal van een niet erg dappere correspondent economie die op pad is gestuurd voor een verhaal over de meest exotische en wrede industrie ter wereld. Ik kwam in Mexico in 2010, precies toen het land zijn oorlog tegen de narcocowboys begon op te voeren, tegen de mensen die met hun vergulde kalasjnikovs sommige delen van het land in een toestand hadden gebracht die verdacht veel op anarchie leek. In 2010 werden er in Mexico meer dan twintigduizend mensen vermoord, ongeveer vijf keer zoveel als in heel West-Europa.¹ Het jaar daarna zou nog gewelddadiger worden.

De nieuwsberichten gingen bijna nergens anders over: elke week waren er weer nieuwe verhalen over corrupte politieagenten, vermoorde ambtenaren en de ene na de andere bloedige moordpartij op *narcotraficantes*, door het leger of door andere drugscriminelen. Het was de *war on drugs* en het was duidelijk dat de drugs aan de winnende hand waren.

Ik had een paar keer over drugs geschreven vanuit het perspectief van gebruikers in Europa en de Verenigde Staten. Nu, in Latijns-Amerika, werd ik geconfronteerd met de ontzagwekkende aanbodkant van de drugsindustrie. En hoe meer ik schreef over *el narcotráfico*, hoe meer ik zag waar die het meest op leek: op een multinational, sterk georganiseerd bedrijf. De producten worden ontworpen, geproduceerd, getransporteerd, in de markt gezet en verkocht aan een kwart miljard consumenten over de hele wereld. De jaarlijkse inkomsten bedragen ongeveer 300 miljard dollar; als het een land was, zou het een van de veertig grootste economieën ter wereld zijn.² De mensen die de industrie leiden, hebben soms monsterlijke bijnamen (in Mexico stond er een bekend als El Comeniños, ofwel 'de kindereneter') en er hangt een sinister soort glamour om hen heen, maar wanneer ik ze persoonlijk sprak, deden hun opschepperige praatjes en klachten me nog het meest denken aan die van topmanagers van grote bedrijven. Het hoofd van een bloeddorstige bende in El Salvador, die in zijn snikhete cel tegen me pochte over hoe groot het gebied was dat door zijn *compañeros* werd gecontroleerd, spuide clichés over een nieuw bestand met een andere bende die zo uit de mond hadden kunnen komen van een CEO die een fusie aankondigt. Een potige Boliviaanse cocateler vertelde enthousiast, met de trots en vakkennis van een commerciële plantenkweker, over zijn gezonde jonge drugsgewassen, die de grondstof van cocaïne zijn. Steeds weer vertelden de meest meedogenloze schurken mij over dezelfde dagelijkse problemen waar alle ondernemers mee te kampen hebben: personeelsbeheer, overheidsregels, de zoektocht naar betrouwbare leveranciers en concurrentiestrijd.

Hun klanten hebben ook dezelfde eisen als andere klanten. Net als klanten in andere sectoren bestuderen ze reviews van nieuwe producten, kopen ze steeds vaker online en eisen zelfs enig niveau van ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’ van hun leveranciers. Toen ik over het darkweb navigeerde, waar je met bitcoin anoniem drugs en wapens kunt kopen, kwam ik in contact met een handelaar in crystalmethpijpjes die zo behulpzaam was als een medewerker van Amazon. (Of nee, dat neem ik terug. Hij was veel behulpzamer.) Ik verdiepte me in de wereldwijde drugsindustrie en begon me steeds meer af te vragen hoe het zou zijn om die te bespreken alsof het een bedrijfstak was als alle andere. Dit boek is het resultaat.

Een van de eerste dingen die ik opmerkte toen ik met de ogen van een econoom naar de illegale drugsindustrie begon te kijken, was dat de indrukwekkend klinkende cijfers die worden genoemd door de mensen die ertegen strijden vaak helemaal nergens op slaan. Niet lang nadat ik in Mexico was aangekomen, werd er in Tijuana een gigantisch vuur ontstoken. Nadat de soldaten het hadden aangestoken, gingen ze op veilige afstand staan terwijl 134 ton marihuana opging in dikke, penetrant ruikende rook. De voorraad, die was ontdekt in zes zeecontainers in een pakhuis aan de rand van de stad, was de grootste drugsvangst in de geschiedenis van het land. De goederen waren klaar voor de export, netjes verpakt in 15.000 pakketten zo groot als zandzakken, en gemerkt met logo's van dieren, smileys en plaatjes van Homer Simpson, die drugshandelaren gebruiken om aan te geven waar hun producten naartoe moeten. Nadat de pakken getest, gewogen en gefotografeerd waren, werden ze hoog opgestapeld, natgespoten met diesel en aangestoken. Een menigte stond toe te kijken en soldaten met machinegeweren zorgden ervoor dat niemand in de geestverruimende rook kwam te staan. Generaal Alfonso Duarte Múgica, de regionale commandant van het Mexicaanse leger, verklaarde trots dat de smeulende voorraad 4,2 miljard peso's waard was geweest,

ofwel ongeveer 340 miljoen dollar. Sommige Amerikaanse kranten gingen nog verder en berichtten dat de vangst meer dan een half miljard dollar waard was geweest, op basis van wat de drugs in de Verenigde Staten zouden hebben opgebracht.

Als je de zaak ook maar enigszins redelijk analyseerde, zaten ze er allebei ver naast. De berekening van generaal Duarte lijkt te zijn gebaseerd op de aanname dat je in Mexico voor ongeveer 3 dollar een gram marihuana kunt kopen. Vermenigvuldigd met 100 ton is dat een totale waarde van ongeveer 300 miljoen dollar van de vangst. In de Verenigde Staten kost een gram eerder iets van 5 dollar, wat leidt tot die schatting van een half miljard. Het lijkt een redelijke redenering, ook al zijn het nogal ruwe berekeningen. Maar het is belachelijk. Laten we het eens vergelijken met een ander sterk verslavend Latijns-Amerikaans exportproduct: Argentijns rundvlees. In een restaurant in Manhattan kost een biefstuk van een half pond misschien 50 dollar, ofwel 20 cent per gram. Volgens de logica van generaal Duarte zou dat betekenen dat een stier van 500 kilo 100.000 dollar waard is.

Een stier moet worden geslacht, in stukken gesneden, ingepakt, verzonden, gekruid, gegrild en geserveerd voordat die biefstuk 50 dollar waard is. Daarom wordt in een analyse van de vleesindustrie de prijs van een levende stier die loopt te grazen op de Argentijnse pampa nooit berekend op grond van gegevens van restaurants in New York. Toch is dat precies de manier waarop soms de waarde wordt geschat van heroïne die in Afghanistan in beslag wordt genomen, of cocaïne in Colombia. In werkelijkheid doorlopen drugs, net als biefstuk, een lange keten van waardetoevoeging voordat ze hun uiteindelijke 'straatprijs' bereiken. Een gram marihuana levert in een nachtclub in Mexico-Stad misschien 3 dollar op, of 5 dollar in een Amerikaans studentenhuus. Maar wanneer het in een opslagplaats in Tijuana ligt te wachten om over de grens te worden gesmokkeld, verdeeld en ingepakt voor gebruikers en clandestien geadverteerd, is het spul veel minder waard. Volgens de beste schat-

tingen is de groothandelsprijs van marihuana in Mexico ongeveer 80 dollar per kilo, oftewel 8 cent per gram.³ Bij die prijs zou de voorraad in Tijuana eerder iets als 10 miljoen dollar waard zijn geweest en waarschijnlijk minder, omdat iemand die 100 ton van een illegaal product verbergt dat niet per kilogram kan verkopen. De vangst in Tijuana was een flinke klapper en er zijn ongetwijfeld letterlijk koppen gerold bij het kartel dat het spul is kwijtgeraakt. Maar de klap van 340 miljoen dollar die de georganiseerde misdaad volgens de meeste kranten zou hebben opgelopen, was een fantasie: het verlies van de criminelen die in het bezit waren van de drugs bedroeg waarschijnlijk minder dan 3 procent van dat bedrag.

Als beweringen over de waarde van één groot pakhuis met marihuana in Tijuana er zo ver naast konden zitten, wat zou je dan nog meer kunnen ontdekken als je de drugshandel zou analyseren vanuit het totaal andere perspectief van economische wetten? Wanneer je op die manier naar de kartels kijkt, komen er nog meer gelijkenissen met legale bedrijfstakken aan het licht. Colombiaanse cocaïnefabrikanten beschermen hun winst door hun toeleveringsketens strak in de hand te houden, op dezelfde manier als supermarktketens Walmart. Mexicaanse kartels hebben uitgebreid door middel van franchising, met hetzelfde succes als McDonald's. In El Salvador hebben de getatoeëerde straatbendes, ooit gezworen vijanden, ontdekt dat samenspel soms winstgevender kan zijn dan concurrentie. Caribische criminelen gebruiken de smerige gevangnissen van de eilanden als arbeidsbureaus om hun personeelsproblemen op te lossen. Net als andere grote bedrijven zijn drugskartels gaan experimenteren met offshoring en introduceren ze hun problemen in nieuwe, kwetsbaardere landen. Ze proberen te diversifiëren, net als de meeste andere bedrijven die een bepaalde omvang bereiken. En ze worstelen net als andere grote winkelbedrijven met de overstap naar online winkelen.

Economische en bedrijfskundige analyses loslaten op drugskartels lijkt misschien bizar. Maar als overheden de economie van de

drugshandel niet begrijpen en fantasiecijfers blijven gebruiken als de half miljard dollar van dat vreugdevuur in Tijuana, blijven ze geld en levens stoppen in beleid dat niet werkt. Wereldwijd geven belastingbetalers meer dan 100 miljard dollar per jaar uit aan de strijd tegen de drugshandel. Alleen al de federale overheid van de Verenigde Staten hoest jaarlijks 20 miljard dollar op, arresteert 1,7 miljoen mensen voor drugsdelicten en stuurt een kwart miljoen mensen naar de gevangenis.⁴ In landen die drugs produceren en verhandelen leiden acties van het leger tegen de drugsindustrie tot een duizelingwekkend aantal doden. Het moordcijfer van Mexico is angstaanjagend hoog, maar nog niet zo hoog als dat van sommige andere landen die zich bezighouden met cocaïnehandel, en waar elk jaar duizenden mensen worden vermoord die proberen de drugsindustrie te bestrijden. De overheidsinvesteringen zijn torenhoog, maar het bewijs waarmee ze worden onderbouwd is flinterdun.

Terwijl ik de wegen van de drugshandel volgde, zag ik van La Paz tot Londen vier grote economische fouten die overheden stevast maken. Ten eerste ligt de nadruk voor het overgrote deel op het onderdrukken van de aanbodkant, terwijl het volgens eenvoudige economische wetten zinvoller zou zijn om je op de vraag te richten. De toevoer afsnijden heeft niet zozeer geleid tot minder drugsgebruik als wel tot hogere prijzen, waardoor de criminele markt meer waard is geworden. Ten tweede is er een voortdurende en schadelijke aandacht voor de korte termijn: overheden besparen op vroeg ingrijpen en nemen liever spectaculaire maatregelen verderop in de keten. Reclassering, banenprogramma's en behandeling tegen verslaving behoren tot de eerste dingen waarop gesnoeid wordt, terwijl voor handhaving in de frontlinie, waarmee men hetzelfde doel probeert te bereiken maar dan tegen hogere kosten, altijd genoeg geld lijkt te zijn. Ten derde bedrijven drugskartels flexibele, transnationale commercie, maar vinden pogingen tot regulering nog steeds op nationaal niveau plaats. Het gevolg van deze onhan-

dige aanpak is dat de sector makkelijk aan de ongecoördineerde acties van verschillende landen kan ontsnappen door van het ene rechtsgebied naar het andere te verkassen. De laatste, meest fundamentele fout is dat overheden denken dat je drugs alleen kunt controleren door ze te verbieden. Door een drugsverbod, dat op het eerste gezicht verstandig lijkt, komen de exclusieve rechten op een miljardenindustrie in handen van de meest meedogenloze georganiseerde misdaadnetwerken ter wereld. Hoe meer ik leerde over de manier waarop kartels te werk gaan, hoe meer ik me ging afvragen of legalisering misschien geen geschenk aan de gangsters is, maar juist tot hun ondergang kan leiden.

In de komende hoofdstukken zal ik deze argumenten verder onderbouwen. Maar waar het allemaal om draait is dit: als we inzien dat kartels op dezelfde manier worden bestuurd als andere grote multinationals, is het makkelijker om hun volgende stappen te voorspellen, en ervoor te zorgen dat het geld en de mensenlevens die worden geïnvesteerd om ze tegen te houden niet voor niets zijn. Dit boek kun je lezen als ‘bedrijfskunde voor drugsbaronnen’. Maar het beschrijft ook hoe we ze kunnen verslaan.

1

DE TOELEVERINGSKETEN VAN COCAÏNE

Het kakkerlakkeneffect en de marge van 30 procent

‘Mijn naam is Bin Laden.’

Het is een miezerige voorjaarsdag in de Boliviaanse hoofdstad La Paz, die op een hoofdpijnverwekkende hoogte ligt. Ik schuil in een portiek terwijl ik wacht op iemand die me de bergen in gaat rijden. De auto, een donker grijze Toyota Land Cruiser waarvan de achterraut verduisterd is met donkere folie die aan de hoeken loslaat, is net gestopt en de chauffeur springt eruit om zich voor te stellen. ‘Ik word Bin Laden genoemd, en wel hierom,’ zegt hij terwijl hij aan zijn volle, gitzwarte baard draait, die zo’n 20 centimeter uitsteekt onder zijn kin. ‘U bent zeker de man die wil zien waar we coca verbouwen?’

Klopt. Hier in de Andes liggen de wortels van de cocaïnehandel, een internationale industrie die ongeveer 90 miljard dollar per jaar waard is. Cocaïne wordt in elk land op aarde geconsumeerd, maar praktisch elk korreltje begint zijn levensweg in Bolivia, Colombia of Peru. De drug, die in poedervorm kan worden gesnoven, of gerookt in de vorm van kristallen (‘crack’), is gemaakt van de cocaplant, een wintervaste struik die zich het meest thuis voelt in de uitlopers van de Andes. Ik ben naar Bolivia gereisd om met eigen

ogen te zien hoe coca wordt verbouwd en om meer te weten te komen over de economische aspecten van het allereerste begin van de lange, gewelddadige en ongelooflijk winstgevende toeleveringsketen van de cocaïne-industrie.

Ik stap achter in de Land Cruiser en vraag me af of ik ondanks de regen het raam open zal doen. Als ik het dichtlaat, zal de stank van de lekkende jerrycan met benzine achter me nog erger worden. Ik besluit het een klein stukje naar beneden te draaien en middenin te gaan zitten om droog te blijven. We klimmen van 3000 naar 4000 meter en rijden door het Hoogland van Bolivia, dat ongeveer drie keer zo hoog ligt als Kathmandu in de Himalaya. De auto pruttelt terwijl Bin Laden, die soms wat voor zich uit zingt maar heel weinig zegt, de ene bocht na de andere neemt. We rijden omhoog door de wolken en wanneer die verdwijnen, zie ik aan de andere kant van het dal sneeuwvelden liggen.

De twee belangrijkste gebieden in Bolivia voor de cocateelt zijn de Chapare, een vochtige regio in het midden van het land, waar de plant sinds de sterke opkomst van de cocaïne nu enkele tientallen jaren welig tiert, en de Yungas, een warm bosgebied ten noordoosten van de hoofdstad, waar de plant al eeuwenlang geteeld wordt. We zijn op weg naar de Yungas, en terwijl we langzaam afdalen aan de oostkant van de hoogvlakte, wordt de lucht warmer. De rotsen zijn hier bedekt met mos en verderop met een dikke groene deken van varens. Ik concentreer me op het uitzicht over de vallei om mijn aandacht af te leiden van de verschrikkelijk enge Yungasweg, die ook wel *Camino de la muerte* (Dodenweg) wordt genoemd: een smalle, halfverharde weg met rechts een brokkelige rotswand en links een 300 meter diep ravijn. Terwijl Bin Laden de Land Cruiser opgewekt door blinde bochten stuurt (en een keer dwars door een kleine waterval) schuif ik naar de deur rechts van me, waar ik de deurhendel vastgrijp, klaar om naar buiten te springen als ik voel dat de auto in de afgrond begint te glijden.

Gelukkig gebeurt dat niet. Uren later – we moeten ook met de

hand een kleine aardverschuiving opruimen – komen we op onze bestemming. Misschien komt het door de zenuwslopende reis, maar Trinidad Pampa, een dorp van ongeveer vijfduizend mensen van wie de meeste in huizen van beton en golfplaat wonen, ziet eruit als de Hof van Eden. Wanneer we het dorp in rijden zijn de enge afgronden verdwenen en zie ik bananenbomen door het auto-venster. In de steile hellingen van het dal zijn keurige terrassen uitgesneden van ongeveer een meter diep. De bergen verdwijnen in de wolken, die wit afsteken tegen de donkerblauwe hemel. Ik stap de middagwarmte in, blij dat ik mijn benen kan strekken, en loop naar een plantage langs de kant van de weg. Ik zie meteen welke struiken hier groeien. Tere, amandelvormige bladeren aan fijne stengels, die weer aan dikkere takken zitten die zorgvuldig in de roodachtige bodem zijn gezet. Dit is coca, de miljardenplant waarvoor elk jaar duizenden mensen worden vermoord. In de berghelling is voor de struiken een lange groene ladder van terrassen uitgehakt.

Bij een kruispunt in het centrum van het dorp maak ik kennis met Édgar Marmani, het hoofd van de lokale vakbond van cocatealers. Hij komt regelrecht van het veld, draagt rubberen laarzen en er zit modder aan zijn handen. Een vakbond voor drugsboeren? In bijna alle andere landen zou zoiets illegaal zijn, maar Bolivia heeft wat coca betreft een toleranter bewind dan andere Zuid-Amerikaanse landen. De bladeren werden in de Andes al gebruikt lang voordat Europeanen voet zetten op het continent. Sommige mensen maken er thee van, anderen kauwen gewoon op een handjevol bladeren. (Wanneer je Boliviaanse boeren aan het werk ziet, hebben ze vaak één bolle wang met daarin een handje bladeren waar ze op kauwen.) In deze vorm heeft de plant slechts een licht stimulerend effect, niet te vergelijken met dat van cocaïne. Het schijnt te helpen tegen kou, honger en hoogteziekte, allemaal onaangename kenmerken van het leven in het hoogland. In veel hotels in La Paz krijgen gasten bij aankomst een kopje cocathee; en nog niet zo lang geleden gebeurde dat ook in de Amerikaanse ambassade. Ik heb bij

het ontbijt een mok gedronken; het smaakte een beetje als groene thee en was niet veel sterker. Om ‘traditioneel’ gebruik van het blad toe te staan geeft de Boliviaanse overheid elk jaar een licentie voor cocateelt op een beperkte hoeveelheid land.

Marmani drinkt echter liever Pepsi dan coca en we gaan op plastic stoelen in een kleine buurtwinkel zitten, met twee plastic bekers en een tweeliterfles tussen ons in. Om te beginnen vraag ik hoe je goede coca teelt. ‘Eerst moeten we de *wachu’s* maken,’ zegt hij, en hij wijst omhoog naar de terrassen op de berghellingen. Die worden een halve meter diep uitgegraven en stenen worden weggehaald. Iedereen in het dorp heeft een tiental *wachu’s* onder zijn hoede en de grootste landeigenaars beheren een gebied van in totaal meer dan 4 hectare. Vanwege het milde weer en de vruchtbare bodem van de Yungas kunnen boeren tot wel drie oogsten per jaar halen uit hun cocastruiken – dat is veel beter dan bij koffie, die je maar één keer per jaar kunt oogsten en die veel lastiger is om te telen, omdat de plant schaduw nodig heeft. De enige moeilijke tijd, vertelt Marmani, is de winter (juli, augustus en september); als er geen regen valt, ‘zijn we de lul’. De geplukte bladeren worden gedroogd in de zon en dan verpakt in *taki’s*, zakken van ruim twintig kilo. Die worden per vrachtwagen naar de Villa Fátimamarkt in La Paz gebracht, een van de twee plaatsen in het land waar coca legaal kan worden verhandeld. Elke vrachtwagen heeft een vergunning bij zich, op een zichtbare plek, waarop precies staat hoeveel coca hij vervoert en waar die vandaan komt.

Cocaboeren worden getolereerd of zelfs bewonderd in Bolivia. President Evo Morales was zelf vroeger een *cocalero*. Hij overtrad ooit allerlei wetten door zakken met coca mee te nemen naar Manhattan en er voorafgaand aan een vergadering van de Verenigde Naties uitdagend op te kauwen; vervolgens riep hij tijdens de vergadering op tot intrekking van de internationale verdragen die de plant verbieden. De stunt was onderdeel van een breder verzet tegen wat hij ziet als westerse inmenging in de Andes. In

2008 zette hij de Amerikaanse ambassadeur uit wegens inmenging in de lokale politiek, en hij schopte de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA) ook maar meteen het land uit. Ondanks internationale verboden op de plant steunt de Boliviaanse staat sommige binnenlandse bedrijven die allerlei cocagerelateerde producten maken, van snoep, koekjes en drankjes tot tandpasta. De sector wordt gereguleerd door een speciaal onderministerie, dat de limieten oplegt voor de hoeveelheid coca die mag worden verbouwd. Het idee is om genoeg teelt toe te staan voor de markt voor thee, tandpasta en al die andere dingen, maar niet genoeg voor de cocaïnehandel. Het systeem is echter bepaald niet waterdicht: volgens schattingen van de Verenigde Naties werd in 2014 in Bolivia coca verbouwd op ongeveer 20.400 hectare land, genoeg om ongeveer 30.000 ton gedroogd blad te produceren. In datzelfde jaar verwerkten de twee legale markten van het land slechts 17.960 ton – minder dan twee derde van de geschatte hoeveelheid cocablاد die werd geproduceerd.⁵ Je kunt er gerust van uitgaan dat de rest zijn weg vond naar de illegale markt om te worden omgezet in cocaïne.

Omdat kartels voor cocaïne afhankelijk zijn van cocabladeren, richten overheden hun pijlen op cocaplantages om de handel bij de bron de kop in te drukken. Sinds eind jaren tachtig proberen de cocaproducerende landen in Zuid-Amerika, gesteund door geld en expertise uit de Verenigde Staten, drugshandel te bestrijden door illegale cocaplantages op te sporen en te vernietigen. Het is een eenvoudig economisch idee: als je het aanbod van een product vermindert, verhoog je de schaarste, waardoor de prijs stijgt. Schaarste is wat goud duurder maakt dan zilver, en olie duurder dan water: als veel mensen iets willen en er niet genoeg is voor iedereen, dan moeten we er meer voor betalen. Door de toevoer van coca zoveel mogelijk af te snijden hopen overheden de prijs ervan op te drijven, zodat de kosten van de cocaïneproductie hoger worden. Als de prijs van cocaïne stijgt, zullen minder mensen het kopen, zo redeneren ze. Net zoals een cacaoplantenziekte onlangs de internationale prijs

van chocola heeft doen stijgen, waardoor chocoholics er minder van eten, zou het vernietigen van cocaplanten de prijs van cocaïne moeten doen stijgen, waardoor er minder gebruikt wordt.

Vooral Colombia en Peru, die op dit moment op betere voet staan met de Verenigde Staten dan Bolivia, stellen zich hard op. De legers van beide landen zijn ingezet als 'noodhoveniers' om zoveel mogelijk cocastruiken uit te roeien. Vanwege het bergachtige landschap is dat een duivels lastige taak. Spotters vliegen heen en weer in lichte vliegtuigjes, op zoek naar terrassen die wijzen op cocaproductie. Boeren zijn beter geworden in het verbergen van hun gewassen, maar de autoriteiten zijn ook beter geworden in de opsporing. Tegenwoordig worden de vliegtuigen van de spotters geholpen door satellieten die detailfoto's maken, waaraan experts proberen te zien of het om legale bananen- of koffieplantages gaat of om illegale cocaplantages. Gewapend met deze kaarten worden soldaten erop uitgestuurd om de gewassen met de hand te vernietigen. In Colombia hebben ze de landbouwgrond ook vanuit lichte vliegtuigen besproeid met onkruidverdelger. Boeren klagen dat zo niet alleen de coca vernietigd wordt, maar ook vele andere, volkomen legitieme planten. In 2015 schortte Colombia dit sproei-programma voor onbepaalde tijd op, na een waarschuwing van de Wereldgezondheidsorganisatie dat de onkruidverdelger kanker kan veroorzaken.

Het verdelgingsprogramma heeft een verwoestend succes gehad, althans op het eerste gezicht. De afgelopen decennia hebben Bolivia, Colombia en Peru duizenden vierkante kilometers illegale cocaplantages vernietigd en elk jaar meer en meer gewassen verdelgd. In 1994 vernietigden de regeringen van de drie landen ongeveer 6000 hectare coca,⁶ maar in 2014 was dat meer dan 120.000 hectare, grotendeels met de hand. Het is een buitengewone prestatie: stel je voor dat je onkruid moet wieden in een tuin die veertien keer zo groot is als Manhattan, terwijl er ook nog af en toe op je geschoten wordt. Volgens ruwe berekeningen van de Verenigde Naties is nu

Econoom Tom Wainwright onderzocht de meest meedogenloze industrie op aarde. Voor *Narconomics: How to Run a Drug Cartel* sprak hij cocaboeren, staatshoofden, bedreigde journalisten, ben-
deleiders, agenten en tiener-moordenaars. Hij biedt een nieuwe
kijk op de drugshandel en zijn klanten: alles wat drugskartels doen
om te floreren en te overleven, hebben ze geleerd door te kijken
naar grote internationale bedrijven. Of het nu hr-beleid, voor-
raadbeheer, franchising, e-commerce of de financiële administra-
tie is, drugsbaronnen leiden hun bedrijven op dezelfde manier als
multinationals.

Narconomics is niet alleen een intrigerend onderzoek naar hoe
drugskartels zakendoen, maar kan ook een blauwdruk bieden
voor hoe ze te verslaan.

TOM WAINWRIGHT studeerde politiek en economie aan de
Universiteit van Oxford. Hij is tech- en mediaredacteur van
The Economist. Sinds 2007 was hij daar o.a. correspondent
voor Mexico, Centraal-Amerika en het Caribisch gebied.

***"Geweldig... Hij onthult hoe drugsbaronnen hun illegale
miljardenbedrijven op dezelfde manier runnen als
Fortune 500-topmannen."***

– **SUNDAY TIMES**

www.kosmosuitgevers.nl

**KOS
M•S**

NUR 320
Kosmos Uitgevers,
Utrecht / Antwerpen